

5-6. foglalkozás

A középkori strófaszerkezetek

A hangsúlyos és az időmértékes verselés összefoglalása

A foglalkozás szerkezeti felépítése:

1. A házi feladat megbeszélése, ellenőrzése
2. Motiváció (Arany János: Az ihlet perce)
3. A középkori strófaszerkezetek
 - A) A szonett
 - B) A stanza
 - C) Az oktáva
 - D) A tercina
 - E) A ballade
 - F) A Nibelung-strófa
 - G) A Chevy Chase-strófa
 - H) A blank verse
4. Játékos feladat
5. A hangsúlyos és időmértékes verselés összefoglalása
6. A házi feladat megbeszélése, az otthoni munka előkészítése
7. Értékelés, zárás

Fogalomtár

Középszint	Emelt szint
<ul style="list-style-type: none">• Szonett• Oktáva• Tercina• Ballade	<ul style="list-style-type: none">• Szonettkoszorú• Mesterszonett• Stanza• Nibelung-strófa• Chevy Chase-strófa• Blank verse• Tautogramm• Cento

Az óra menete	Megjegyzések
<p>1. <u>A házi feladat megbeszélése, ellenőrzése</u> A) Az időmértékes verssorok és strófák felismerése B) Játékos feladat: a különböző verslábakra összegyűjtött gyümölcsnevek meghallgatása</p>	<p>Alkalmazó ellenőrzés Frontális munka 1. sz. melléklet 10 perc</p>
<p>2. <u>Motiváció: Arany János Az ihlet perce c. versének felolvasása</u> Megfigyelési szempont: Milyen szabályszerűséget fedezel fel a versben <i> meghallgatás útján</i>? Vajon hány versszakra tagolta művét a költő? (vélemények meghallgatása) Miután megkapták a vers szövegét: Milyen <i>formai</i> jellegzetességeket fedezel fel a műben? (A válaszok meghallgatása után rámutatás a szabályosságra, és utalás a szonettformára mint a középkorban kialakult legismertebb versszerkezetre.)</p>	<p>Vershallgatás 2. sz. melléklet Frontális munka 5 perc</p>
<p>3. <u>A középkori strófaszerkezetek</u> Az európai költészet hosszú évszázadok folyamán jó néhány <i>állandó képletű</i> strófaszerkezetet kristályosított ki. A középkori <i>provanszi</i> és <i>olasz</i> költőktől származik a legtöbb, s a reneszánsz idején már elnyerték végleges alakjukat. Ezek közül néhány a nyugat-európai verselés elterjedésével nálunk is meghonosodott, s újra vissza-visszatér költészetünkben.</p> <p>A) <u>A szonett:</u> A provanszi trubadúrok és az itáliai poéták a XII. és a XIII. század folyamán egymással versengve találták ki az újabb és újabb versalakzatokat. A XIII. sz. derekán <i>II. Frigyes</i> szicíliai udvarába csak úgy áradtak a költők a világ minden tájáról. Itt született meg a <i>szonett</i> versalakzata is, majd innen terjedt el. <i>Petrarca</i> (a XIV. században) világhívvá teszi. A magyar költészetben viszonylag későn jelent meg. <i>Kazinczy</i> írt először szabályos magyar szonetteket, de igazán csak a <i>XX. század</i> elején vált kedvelt versformává. Példa: Arany János <i>Az ihlet perce</i> – a formai jegyeket ez alapján vizsgáljuk meg.(ld. motiváció!)</p> <p>B) <u>A stanza:</u> Szintén <i>itáliai</i> eredetű; a reneszánsz idején a <i>népköltészetből</i> vette át az olasz műköltészet. Európa-szerte elterjedt; nálunk a <i>XIX. sz.</i> elején honosította meg <i>Kisfaludy Károly. Kölcsey</i> (A képzelethez) és <i>Arany László</i> (A délibábok hőse) költeményei mellett legnevezetesebb példája <i>Arany János</i> ilyen strófákban írt <i>Bolond Istókja</i>.</p>	<p>Tanári közlés</p> <p>3. sz. melléklet (Példák a középkori strófaszerkezetekre)</p> <p>4. sz. melléklet (A középkori strófaszerkezetek jellemzői)</p> <p>A példák alapján a jellemzők közös megbeszélése</p>

Az óra menete	Megjegyzések
<p><u>C) Az oktáva:</u> Az oktáva egy Nyugaton, különösképpen a <i>francia</i> költészetben ősrégi és általánosan használt szakasz. Nálunk <i>Villon</i> népszerűsége tette ismertté a harmincas években. <i>József Attila</i> kezdte rendszeresen használni.</p> <p><u>D) A tercina:</u> Dante <i>Isteni színjátékának</i> strófaszerkezete ez. Annyira kapcsolódik a halhatatlan dantei műhöz, hogy nemegyszer költőink éppen azért írtak ebben a formában, hogy már a rímek sajátos összecsendülésével is Dantéra emlékeztessenek (Arany: Kis pokol, Ady: Nagy lopások bűne). Egyébként igen ritkán fordul elő költészetünkben.</p> <p><u>E) A ballade:</u> A nyugat-európai gyakorlat nemcsak versszakokat, hanem egész versalakzatokat is kikristályosított. Ilyen pl. a <i>Villon</i> költészetéből ismert ballade, mely <i>nem tévesztendő össze</i> a ballada nevű műfajjal. Nálunk csak nagy ritkán fordul elő, de <i>József Attila</i> – aki a verstani megoldásokban is a legnagyobb kísérletező közé tartozott – kedvelte ezt az ófrancia formát.</p> <p><u>F) A Nibelung-strófa:</u> Ez a strófa minden bizonnyal a XII. sz.-ban, <i>német</i> nyelvterületen alakult ki, és a <i>Nibelung-ének</i> nyomán vált ismertté. Költészetünkben a nibelungi sort keverni szokták a francia alexandrinnal; ezt a „vegyületet” hívják <i>nibelungizált alexandrinnak</i>. Bár a magyar irodalomban a Nibelung-strófa nem terjedt el, a sortípussal <i>Tóth Árpád</i> mellett <i>Radnóti Miklós</i> is szívesen élt.</p> <p><u>G) A Chevy Chase-strófa:</u> A szokatlan elnevezést az indokolja, hogy a nemzetközi szakirodalomban és a mi Világirodalmi lexikonunkban is ez a terminus szerepel. Egyszerűbb azonban <i>angol vagy skót balladaformának</i> nevezni. Nálunk – a német átvételek mintáit követve – <i>Kölcsey</i> honosította meg (Rákóczi, hajh...), s tőle vette át <i>Bajza József</i> (Aphoteosis) és <i>Vörösmarty Mihály</i> (A túlvilági kép). Legismertebb példája a <i>Szózat</i>.</p> <p><u>H) A blank verse:</u> Ahogy a kifejezésből is érezhető, ez a forma az <i>angol</i> költészetből ered. A kifejezés jelentése: <i>rímtelen vers</i>. Az angol <i>drámaköltészetben</i> alakult ki, első mestere a kitűnő reneszánsz költő, <i>Marlowe</i> volt, de általánossá <i>Shakespeare</i> tette. Idővel a lírai költészetben is megjelent. Nálunk a <i>Bánk bán</i>, <i>Az ember tragédiája</i>, ill. <i>Illyés Gyula</i> verses történelmi drámáiban jelenik meg.</p>	<p>Tanári közlés, közös megbeszélés</p> <p>30 perc</p>

Az óra menete	Megjegyzések
<p>4. <u>Játékos feladat</u> A középkori költészetben nem is számított igazi költőnek, aki nem tudott <i>tautogrammot</i> írni. Ez olyan vers, amelynek mindegyik szava egy meghatározott betűvel kezdődik. 1530-ban pl. egy <i>Placentius</i> nevű francia szerzetes csupa <i>c</i> betűvel kezdődő eposzt írt a kopaszság dicséretéről. Írj tautogrammot a következő „személyek” egyikéről: <i>Csavargó Csabáról, Rémes Rudolfról</i> vagy <i>Kékszemű Katáról!</i> Az önálló munka után az elkészült versek felolvasása, értékelése</p>	<p>Egyéni munka 20 perc</p>
<p>5. <u>A hangsúlyos és az időmértékes verselés összefoglalása</u> Az <i>ütemhangsúlyos</i> és az <i>időmértékes</i> verselésre vonatkozó eddigi ismeretek felelevenítése (ezzel a következő foglalkozás anyagának, a szimultán verselésnek az előkészítése). Játékos feladat: <i>Ki mit tud a verselési formákról?</i> Mindenki húz egy cédulát, melyen egy <i>versidézet</i> található. A feladat: Állapítsátok meg az idézet <i>verselési rendszerét</i>, majd a megismert módszereket alkalmazva jelöljétek be az <i>ütemeket</i> ill. a <i>verslábakat!</i> Írjátok mellé a felismert verssorok vagy strófák <i>nevét</i> is!</p>	<p>Frontális munka Irányított tanári kérdések</p> <p>Egyéni munka 5. sz. melléklet 20 perc</p>
<p>6. <u>A házi feladat megbeszélése, az otthoni munka előkészítése</u> A) Középkori strófaszervezetek felismerése B) Játékos feladat: <i>centó</i> megoldása</p>	<p>6. sz. melléklet</p>
<p>7. <u>Értékelés, zárás</u></p>	<p>5 perc</p>

1. sz. melléklet

A házi feladat megoldása

Ismerd fel a következő időmértékes verssorokat ill. strófákat, és jelöld be a verslábakat!

1. „Mint a me- I -sében a I griffmada- I -rat, kí- I -vánja a I verset
- U UI - UUI - UU I - - I - UUI - -
Meglova- I -golni szi- I -vem. II S jaj be ke- I -vés is a I griff!”
- UU I - U U I - II - UU I - UUI -
(Devecseri Gábor: Elbeszélő versek olvasása közben)

1.sor: hexameter, 2. sor: pentameter = disztichon

2. „Még nyíl- I -nak a völgy- I -ben a ker- I -ti virá- I -gok”
- - I U U - I U U - I U U - I U
(Petőfi: Szeptember végén)

anapestusi sor

3. „Három- I -szor veri I ezt ken- I -den Lú- I -das Matyi I vissza.”
- - I - UU I - - I - - I - U U I - U
(Fazekas Mihály: Lúdas Matyi)

hexameter

4. „Szállj le I felsé- I -ges palo- I -tád e- I -géből,
- UI - - I - UU I - UI - -
Béke! I Mennyek- I - nek koro- I -nás le- I -ánya!
- UI - - I - UU I - UI - U
Szállj le, I s Euró- I -pánk meze- I - jén je- I -lenj meg
- UI - - I - UU I - UI - U
Már vala- I -hára!”
- UU I - U

(Virág Benedek: Békesség-óhajtás)

szapphói strófa

5. „Mi kék
 U -
 az ég!
 U -
 Mi zöld
 U -
 A föld!”
 U - (Petőfi: Mi kék az ég) *jambusi sor*
6. „Gyöngé fu- I vallat a I tóba zi- I lál (...)
 - UU I - UU I - UU I -
 Sóhajom, I árva ma- I -dárpihe I száll.”
 - UU I - U U I - UU I -
 (Weöres Sándor: A paprikajancsi szerenádja) *daktilusi sor*
7. „Éj va- I - gyök, te I csillag,
 - U I - U I - -
 Fényes I és hi- I -deg”
 - U I - U I U
 (Vörösmarty Mihály: Éj és csillag) *trocheusi sor*
8. „Alszik a I tábor, I látod-e I drága, su- I -hognak az I álmok”
 - U U I - - I - UU I - U U I - U U I - U
 (Radnóti: Hetedik ecloga) *hexameter*

2. sz. melléklet

A középkori strófaszerkezetek – idézetek/I.

A) Szonett

Arany János: Az ihlet perce

Mint a szerelmes boldog álminál
Tündér-alakká lesz bálványa képe:
Úgy lebben olykor a művész elébe
Teljes tökélyben a szűz ideál.

De oh, ha vére csillapodni száll,
A gráciák övét elejti szépe:
Más hölgy tolong az istennő helyébe...
Asszony, minémüt köznap is talál.

Reszkess az égit így elveszteni!
Ha ő jelen, ha őt mosolygni látod:
Akkor, akkor ne múlassz költeni!

Egyszerre, mint árny, tűn el az imádott,
És mint a rózsafelhő, nem sajátod;-
Perc a tiéd, egy perc, az isteni!

3. sz. melléklet

A középkori strófaszerkezetek – idézetek/II.

B) Stanza

„Kedvem van énekelni (ritka kedv
Egy idő óta!) s ami több, vígat,
Vagy víg-szomorkást, melyben játszi nedv
(Humor) neveltet, s olykor szívre hat.
Ám lássa múzsám, hogyha belekezd
Bolond Istókként, és belészalad
A legderekán, vagy már kezdetin is,
Mielőtt alányomhatta volna: finis.”

(Arany János: Bolond Istók – részlet)

C) Oktáva

„Im itt a szenvedés belül,
Ám ott kívül a magyarázat.
Sebed a világ – ég, hevül
S te lelkedet érzed, a lázat.
Rab vagy, amíg a szíved lázad –
Úgy szabadulsz, ha kényedül
Nem raksz magadnak olyan házat,
Melybe háziúr települ.”

(József Attila: Eszmélet – részlet)

D) Tercina

„A végtelen portikusznak
Egyhangú oldalívei
Rejtett forrású fényben úsznak.

Mi haszna széttekinteni?
A sima égnek semmi ránca
S szemed a földet nem leli.

S tán e nagy ívek néma lánca...”stb.

(Babits Mihály: Az örök folyosó)

E) Ballade

Dagassz gázlángnál kenyeret,
Vagy égess lukas, vörös téglát;
Törje kapa a tenyered;
Áruld magad, mg leng a szoknyád;
Feküdj hanyatt és deszkázz aknát;
Cipelj zsákot a piacon;
Tanulj, vagy ne tanulj ki szakmát, -
A tőkéseké a haszon.

Öblíts benzinben selymeket;
Szedd guggolva a vöröshagymát
Ölj kecskét, amely rád mekeg;
Jól szabj, hogy álljon jól a nadrág;
Csak rajta, mikor abbahagynád!
Kirúgnak s mit nyerhetsz azon?
Koldulsz? Betörsz?...A rend lecsap rád, -
A tőkéseké a haszon.

Kölsél epedő verseket;
Pácolj prágai módra sonkát;
Gyűjts gyógynövényt, fejts kösznet;
Vezess főkönyvet s rejtsd a titkát;
Viselj aranyzinóros sapkát;
Élj Párizsban vagy Szatymazon, -
Mire a béredet kikapnád
A tőkéseké a haszon.

Ajánlás

Proletár, folytatnám, de unnád,
Tudod, hogy nem élsz lazacon,-
Amíg a tőkések adnak munkát,
A tőkéseké a haszon.

(József Attila: A tőkések hasznáról)

F) Nibelung-strófa

„Hárman valának együtt, a potrohos bíró,
Egy obsitos vitéz és a furfangos író;
A többi asztaloknál együtt és szerteszt,
Vidám parasztleányek itták a hegy levét.”

(Garay János: Az obsitos)

G) **Chevy Chase-strófa**

„Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.”

(Vörösmarty Mihály: Szózat - részlet)

H) **Blank verse**

„Öröm- s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés hangján üdvözölje.”

(Vörösmarty Mihály: Előszó - részlet)

4. sz. melléklet

A legfontosabb középkori strófaszerkezetek fogalma, jellemzői

Neve	Fogalma, jellemzői	Rímképlete	Példák
Szonett	<p>14 soros nyugat-európai versforma, mely 4 versszakból áll. Az első kettő <i>4-4 soros</i>, a harmadik és negyedik <i>3-3 soros</i>. Az első két szakasz <i>azonos</i> rímekkel kapcsolódik egymáshoz, a másik két szakasz szintén egy rímrendszert alkot.</p> <p><u>A szonetthez hasonló formák:</u></p> <p>a) <i>toldott szonett</i>: a 14 sor után még 1-3 sor van</p> <p>b) <i>Shakespeare-szonett</i>: nem tagolja szakaszokra; 3 keresztrímes rész, a végén pedig 1 párrím.</p> <p>c) ahol az első két szakasz <i>nem azonos rímekből</i> alakul, de a záró szakaszokban összefüggő rímrendszer van.</p> <p><u>Szonettkoszorú:</u></p> <p>A szonettforma továbbfejlesztése. 15 szonettből álló <i>versciklus</i>, tehát összesen 210 sor. Minden következő szonett első sora azonos az előbbi végső sorával. Az első 14 szonett külön-külön zárt, egész vers, a 15., az ún. <i>mesterszonett</i> az előbbi 14 szonett első sorából áll, mintegy összefoglalása az egésznek, s maga is önálló, zárt szonett.</p>	<p>eredetileg: abba abba cdc dcd</p> <p>abab cdcd efef gg</p>	<p>Petrarca művei (pl. <i>Ti szerencsés füvek...</i>)</p> <p>Shakespeare szonettjei (pl. <i>LV. szonett</i>)</p> <p>József Attila: <i>A kozmosz éneke</i></p>
Stanza	<p><i>Olasz</i> eredetű <i>nyolcsoros</i> nyugat-európai strófaszerkezet, melynek a nyugati költészetben többféle formája is ismeretes. Rendszerint <i>ötös</i> és <i>hatodfeles jambusokból</i> keletkezik.</p>	<p>A magyar költészetben: ab ab ab cc</p>	<p>Arany János: <i>Bolond Istók</i>, Arany László: <i>Délibábok hőse</i></p>
Oktáva	<p>Szintén nyugat-európai <i>nyolcsoros</i> strófaszerkezet. (Más értelemben a szonett első két szakaszát is szokták oktávának nevezni.)</p>	<p>ab ab ba ba vagy: ab ab bc bc</p>	<p>Villon művei (pl. a <i>Nagy Testamentum</i>)</p>
Tercina	<p><i>Olasz</i> eredetű nyugat-európai strófa- és rímrendszer, melyben a <i>tercettek</i> (3 soros vsz.-ok) úgy következnek egymás után, hogy a szakasz rímtelen belső sora adja a következő szakasz rímét.</p>	<p>aba bcb cdc ded stb.</p>	<p>Dante: <i>Isteni színjáték</i></p>

Neve	Fogalma, jellemzői	Rímképlete	Példák
Ballade	a) <i>egyszerű ballade</i> : francia eredetű versforma, mely <i>nem tévesztendő</i> össze a ballada <i>műfajjal</i> ! 4 szakaszból áll: az első 3 <i>oktáva</i> vagy annak valamilyen kibővítése, a negyedik rövid, rendszerint <i>négysoros ajánlás</i> . Valamennyi szakasz azonos sorral, <i>refrénnel</i> végződik.	leggyakoribb: ababbcbc ababbcbc ababbcbc bcbc	Villon balladái (pl. A szép fegyverkovácsné balladája)
	b) <i>kettős ballade</i> : alapformája 6 <i>versszakból</i> áll, ajánlása gyakran nincsen, s e versszakok nem mind azonos ríműek, hanem csak a refrénsor ríme marad változatlan.	ababbcbc dedeece stb.	Kányádi Sándor: Kettős ballade
Nibelung-strófa	Ez a strófa valószínűleg a XII. században, <i>német</i> nyelvterületen alakult ki. 4 <i>sorból</i> , ún. <i>nibelungi sorból</i> áll. A nibelungi sor <i>hat és fél jambus</i> , ahol a csonka láb a harmadik teljes jambus után áll, majd sormetszet következik és újra három jambus. Költészetünkben a nibelungi sort keverni szokták a francia alexandrinnal; ezt a „vegyületet” hívják <i>nibelungizált alexandrinnak</i> . Bár a magyar irodalomban a Nibelung-strófa nem terjedt el, a sortípussal <i>Tóth Árpád</i> mellett <i>Radnóti Miklós</i> is szívesen élt.	aa bb	Nibelung-ének Tóth Árpád: Elégia egy rekettyebokorhoz
Chevy Chase-strófa	Más néven <i>angol</i> v. <i>skót balladaforma</i> . A 4 vagy 6 <i>soros</i> strófa <i>nyolc</i> , ill. <i>hatszótagos jambikus</i> sorokból áll, a sorok szótagszáma: 8-6-8-6, ill. 8-6-8-6-8-6	Félrímek (a rím a 6 szótagos sorokat köti össze)	Vörösmarty Mihály: Szózat
Blank verse	Más néven <i>drámai jambus</i> . <i>Angol</i> eredetű, <i>rímtelen</i> , ötös és hatodfeles <i>jambusokból</i> álló versforma.	Rímtelen	Shakespeare drámái (pl. Rómeó és Júlia)

5. sz. melléklet

Ki mit tud a verselési formákról?

„Ne higgy magyar a németnek
Akármivel hitegetnek.”

(Kuruc ének a XVII-XVIII: sz.-ból)

„Megöltek egy legényt
Hatvan forintjáért.”

(Népdal)

„Reggel még a napra tárt
tenger rügy közt labda szállt.”

(Majtényi Erik: A láz versei)

„Harmadnapon reggel a piaci fénnel
összegyűlt mindenki, aki csak igényel:”

(Juhász Ferenc: A szegénysoron)

„Nem vagyok én boros ember, bor nekem a bánat”

(Arany János: Pázmán lovag)

„Állita őrzeni négy alabárdost.”

(Arany János: Tetemre hívás)

„Régi, szelíd esték, ti is emlékké nemesedtek:”

(Radnóti Miklós: A la recherche)

„...istent látok, ezért, s nem szomorú a világ.”

(Babits Mihály: Hiszekegy)

„Kékek az alkonyi dombok, elülnek a szürke galambok,
Hallgat az esteli táj, ballag a kései nyáj”

(Babits Mihály: Új leoninusok)

„Vesd el a fátyolt! Kiderült egünkön
felviradt a nap. Szemeit törölvén
látni kezd minden ; s te magad maradhatsz
ősi homályban?”

(Verseghy Ferenc: Az igazsághoz)

Megoldások:

„Ne higgy magyar I a németnek Akármivel I hitegetnek.” (Kuruc ének a XVII-XVIII: sz.-ból)	4/4 4/4	ütemhangsúlyos ősi/felező nyolcas
„Megöltek egy I legényt Hatvan I forintjáért.” (Népdal)	4/2 2/4	ütemhangsúlyos ősi hatos
„Reggel még a I napra tárt tenger rügy közt I labda szállt.” (Majtényi Erik: A láz versei)	4/3 4/3	ütemhangsúlyos kétütemű hetes
„Harmadnapon I reggel II a piaci I fénnel összegyűlt I mindenki, II aki csak I igényel:” (Juhász Ferenc: A szegénysoron)	4/2//4/2 3/3//3/3	ütemhangsúlyos négyütemű tizenkettes (Zrínyi-sor/ magyar alexandrin)
„Nem vagyok én I boros ember, II bor nekem a I bánat” (Arany János: Pázmán lovag)	4/4//4/2	ütemhangsúlyos négyütemű tizennégyes
„Állita I örzeni I négy ala- I –bárdost.” - UU I - UU I - UU I - - (Arany János: Tetemre hívás)		időmértékes daktilusi sor
„Régi, sze- I -líd es- I -ték, ti is I emlék- I -ké neme- I -sedtek:” - U U I - - I - UU I - - I - U U I - U (Radnóti Miklós: A la recherche)		időmértékes hexameter
„...istent I látok, e- I -zert, II s nem szomo- I -rú a vi- I -lág.” - - I - UU I - II - UU I - UU I - (Babits Mihály: Hiszekegy)		időmértékes pentameter
„Kékek az I alkonyi I dombok, e- I -lülnek a I szürke ga- I -lambok, - U U I - U U I - U U I - UU I - U U I - U Hallgat az I esteli I táj, II ballag a I kései I nyáj” - U U I - UU I - II - U U I - UU I - (Babits Mihály: Új leoninusok)		időmértékes disztichon (hexameter + pentameter) leoninus
„Vesd el I a fá- I -tyolt! II Kide- I -rült e- I –günkön - U I - - I - II UU I - U I - - felvi- I -radt a I nap. II Szeme- I -it tö- I –rűlvén - U I - U I - II U U I - U I - - látni I kezd min- I -den; II s te ma- I -gad ma- I –radhatsz - U I - - I - II U U I - U I - - ősi ho- I -mályban?” - U U I - - (Verseghy Ferenc: Az igazsághoz)		időmértékes szapphói strófa (3 szapphói és 1 adoniszi sor)

6. sz. melléklet

Házi feladatok

A) Ismerd fel a következő művek jellemző strófaszerkezeteit! Írd melléjük a rímképletüket is!

1. Tavasz virít, s száz rózsza nő
Orcádnak Édenében,
S szemed kerületében
Május mosolygó napja jó.

Nyár van nekem, s halálra fő
Szívem tüzes hevében,
Mert Ámor ég egében,
S caniculát tett benne ő.

Ősz ül setét orcámba, és
Sok buja felegével
Özönnyi könnyzáporral és.*

Tél szállt fagyos jegével
Szívedbe, s abba semmi rés
Nem ég Ámor tűzével.

*és= esik (Csokonai: Az esztendő négy szakasza)

2. „Drága költők, bölcsek; jó szellemek, ti
Kik éheztetek a üzve sírtatok,
Míg fényben trónolt a gonosz, a senki,
Ti Ember-út jelzők tiszták, nagyok!
Legyen áldott az emlék, mely belengi
Neveteket, s mit rejt hús sírtok:
A por, a drága, sokat szenvedett,
Fogadja itt késő könnyemet!”

(Fodor József: Összhang nélkül – részlet)

3. „Ki-be ugrál a két szemem, úgy érzem.
Ha megbolondulok, ne bántsatok.
Erős karokkal fogjatok le szépen;

Ha majd egész valómmal kancsítok –
Ne mutassatok öklöt, úgyse látom.
A semmiből vissza ne rántsatok.”

(József Attila: Ki-be ugrál... - részlet)

4. „Vadat és halat, s mi az ég alatt
Szem-szájnak kellemes,
Azt látok én: de ördög itt
Belül minden nemes.”
(Arany János: A walesi bárdok)
5. „Tudom, mitől döglük a légy.
Tudom, ki hord rongyot, ki selymet.
Tudom, mi csúnya és mi szép.
Tudom, melyik fa mit teremhet;
Tudom, melyik mily nedvet enged.
Tudom, minden mögött van ok.
Tudom, ki dolgozik, ki tesped.
Csak azt nem tudom, ki vagyok?”
(Villon: Kérdések kérdése – részlet)
6. Mondjátok, hol van, hova lett
Flóra, a szép nő, Róma fénye?
Archipiada hol lehet
S Thais, vele egy anya vére?
Hol a tapsra, szóra, zenére
Tó fölött ébredő Echó
Emberfölötti tünde lénye?
No de hol a tavalyi hó?
- Hol a bölcs Heloise, kinek
Olyan drága volt az erénye,
Hogy Abélard-t, a szerzetest,
A bosszú végül kiherélte?
Hol a királynő, kinek kénye
Zsákba dobatta a mohó
Buridánt a Szajna vizébe?
No de hol a tavalyi hó?
- Haremburgis? és a remek
Blanche királynő, dalok sziréne,
Nagylábú Berta s a szívek
Allisa és Beatricéje,
S Johanna, kit, Rouenben, élve
Tűzbe vitt az angol bakó:
Hová jutott, Szent Szűz, mi végre;
No de hol a tavalyi hó?!
- Ajánlás
Herceg, ha egy hete, egy éve,
Ne keresd, hol a szép s a jó,
Hogy a refrén vissza ne kérdje:
No de hol a tavalyi hó?!

(Villon: A tűnt idők asszonyairól)

B) Játékos feladat

A harlekinek – egyfajta bohócok – színes rongydarabokból összefércelt ruhákban lépnek színpadra. Ez a ruha, úgy mondják, száz darabból van összefércelve, s olaszul *centónak* nevezik.

A centó a bohócruháról áttevődött egy irodalmi játékra. Különböző költők soraiból „fércelnek össze” új verset, s fel kell ismerni, mennyi és milyen darabból készült. Bontsd szét az alábbi centót, nevezd meg a verssorok szerzőit, és azt, melyik versből valók!

Siralmas énnéköm tetüled megválnom
Én bús szívem vidámsága, lelkem édes kívánsága,
Befordultam a konyhára, rágyújtottam a pipára,
Szemeid szép ragyogása eleven hajnali tűz,
Ajakid harmatozása sok ezer gondot elűz.
Teljesítsd angyali szókkal szeretőd amire kér,
Gyere ki a partra, csak egy pillanatra,
Világnak világa, virágnak virága,
Földiekkel játszó égi tünemény.